

شیخ اشراق

و آرای خاص او در فلسفه

الهی

تالیف

دکتر جعفری حبیبی

سرشناسه: حبیبی، نجفقلی، ۱۳۲۰ -

عنوان و نام پدیدآور: شیخ اشراق و آرای خاص او در فلسفه الهی/ تالیف نجفقلی حبیبی

مشخصات نشر: کرج: دادور، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۲۵۲ ص؛ ۱۴/۵ در ۲۱/۵ س م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۹۴-۰۴-۹؛ ۵۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: سهروردی، یحیی بن حبش. ۵۸۷-۴۵۴۹. - نقد و تفسیر

موضوع: فلسفه اسلامی / Islamic philosophy

موضوع: اشراق (فلسفه) / Ishraqiyah

رده بندی کنگره: BBr771

رده بندی دیویی: ۱۸۹/۱

شماره کتابشناسی: 5834303

.....

شیخ اشراق و آرای خاص او در فلسفه الهی

تالیف: نجفقلی حبیبی

طراح جلد: مجید یکتا

نشر: دادور

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۹۴-۰۴-۹

بها: پنجاه هزار تومان

نوبت چاپ: اول/نود و هشت خورشیدی

شمارگان: 500 نسخه

◆ فهرست مطالب ■

پیشگفتار / ۱۳

مقدمه / ۱۵

بخش اول - شرح حال و آثار نظام فکری و حدود تأثیر / ۱۱

فصل اول - سهرورد و مشاهیر آن / ۲۳

۱. سهرورد / ۲۳

۲. مشاهیر سهرورد / ۲۴

فصل دوم - زندگی او / ۲۵

۱. نام و القاب / ۲۵

۲. تولد / ۲۶

۳. تحصیلات و اساتید / ۲۶

۴. مسافرتها / ۲۷

۵. در حلب / ۲۷
۶. محاکمه / ۲۸
۷. فرمان قتل / ۲۸
۸. قتل و کیفیت آن / ۲۹
۹. تاریخ قتل و مدت عمر او / ۲۹
۱۰. علت قتل / ۳۰
۱۱. آرامگاه او / ۳۱
۱۲. کیفر مستبیین قتل / ۳۱
۱۳. دوستان او و کسانی که درباره او اظهار نظر کرده‌اند / ۳۱
۱۴. او و عکس العمل متضاد / ۳۲
۱۵. توصیات اخلاقی / ۳۳
۱۶. اصحاب و شاگردان سهروردی / ۳۴
۱۷. ردینه‌های علم / ۳۵

فصل سوم - محیط سیاسی، اجتماعی و علمی سهروردی / ۳۹

الف. محیط سیاسی و اجتماعی / ۳۹

ب. محیط علمی او / ۳۹

فصل چهارم - آثار و تألیفات / ۴۲

فصل پنجم - نظام فلسفی سهروردی => حکمت اشراق / ۵۱

فصل ششم - تأثیر سهروردی از دیگران و تأثیر او بر فلاسفه بعد / ۶۷

الف. تأثیر او از دیگران / ۶۷

ب. تأثیر او در دیگران / ۷۰

تأثیر سهروردی در پیروان آذرکیوان / ۷۱

فصل هفتم - شخصیت‌های فلسفی و دینی در آثار سهروردی / ۷۱

الف. قبل از اسلام / ۷۳

۱. غیر ایرانیان / ۷۳

۲. ایرانیان / ۷۴

ب. بعد از اسلام / ۷۵

۱. فلاسفه / ۷۵

۲. بزرگان دینی و اهل عرفان و تصوف / ۷۶

فصل هشتم - منابع فکری / ۷۷

الف. حدود بهره‌گیری شیخ اشراق از عقاید و اندیشه‌های ایران قبل از اسلام / ۷۷

ب. حکمت هندی / ۸۸

ج. حکمای یونانی تا افلاطون در فلسفه سهروردی / ۸۹

هرمس / ۹۲

د. حدود بهره‌گیری سهروردی از نوافلاطونیان / ۹۳

ه. آیات قرآنی در توجیه آرای فلسفی از نظر سهروردی / ۹۹

بخش دوم - رای خاص سهروردی در فلسفه الهی / ۱۱۳

گفتار اول - سهراردی از اختلافات سهروردی با مشائیان / ۱۱۵

فصل اول - سولات / ۱۱۵

فصل دوم - حس، هیلا و صورت، صور نوعیه / ۱۲۱

نظر سهروردی در باب صور نوعیه / ۱۲۹

فصل سوم - اعتبارات - حس / ۱۳۱

اعتباری بودن وجود / ۱۳۴

قول ابن سهلان در اعتباریت وجود / ۱۳۶

گفتار دوم - نور و نورالانوار / ۱۳۹

فصل اول - تعریف نور از نظر شیخ اشراق و ابوالحسن با وجود / ۱۳۹

فصل دوم - منور، مبنای فلسفه سهروردی / ۱۴۱

۱. تقسیم شیء به نور و غیرنور / ۱۴۳

۲. نور و ظلمت در فلسفه سهروردی / ۱۴۵

نظر قطب‌الدین شیرازی در توجیه نور و ظلمت / ۱۴۸

فصل سوم - موارد اطلاق نور / ۱۵۱

فصل چهارم - حقیقت انوار مجرد، یکی است / ۱۵۵

فصل پنجم - خصوصیات نور مجرد / ۱۵۷

فصل ششم - اثبات نورالانوار (واجب‌الوجود) و وحدت و صفات او / ۱۶۱

الف. اثبات نورالانوار (= واجب‌الوجود) / ۱۶۱

واجب الوجود (= نور الأنوار) ندّ و ضدّ ندارد / ۱۶۸

عدم بر واجب روا نیست / ۱۶۸

ب. نور الأنوار (= واجب الوجود) یکی است / ۱۶۹

ج. صفات نور الانوار / ۱۷۱

فصل هفتم - علم و ادراک و علم واجب الوجود / ۱۷۵

علم نور الأنوار / ۱۷۷

گفتار سوم - انوار قاهره / ۱۸۱

فصل اول - صدور کثرت و کیفیت آن (= ترتیب هستی) / ۱۸۱

فصل دوم - ارباب انواع (= مُثُل) / ۱۹۵

گفتار چهارم - عالم احسام / ۲۰۳

فصل اول - ازبیت فعل انوار و قدم عالم - افلاک و حرکات آنها / ۲۰۳

فصل دوم - تقسیم برآزخ - مبدأ حرکات - مزاج / ۲۰۹

گفتار پنجم - نفس (نور = مدبر) / ۲۱۵

فصل اول - «نور منبر (= نفس انسانی)» / ۲۱۵

۱. ربّ النوع انسان / ۲۱۵

۲. نفس و حدوث آن / ۲۱۶

۳. هر یک از صفات نفس، در بدن حیرت دارد / ۲۱۷

۴. روح حیوانی / ۲۱۸

فصل دوم - قوای ظاهری و باطنی نفس / ۲۱۹

۱. مسموعات و صوت / ۲۲۰

۲. دیدن (= ابصار و رؤیت) / ۲۲۱

۳. حواس باطنی / ۲۲۳

۴. حقیقت صور خیالی و مرایا / ۲۲۵

۵. تنظیم مثل خیالی با عالم انوار / ۲۲۵

۶. اشراق حضوری نفس و رؤیت نور الأنوار / ۲۲۶

فصل سوم - عالم مثال و صور معلق / ۲۲۷

فصل چهارم - احوال سالکان (لذت و آلم - انواع انوار اشراقی بر حکیم مثاله) / ۲۳۱

۱. لذت و آلم / ۲۳۱

۲. اسباب اطلاع بر امور غیبی و انواع آن / ۲۳۲

۳. انواع انواری که بر اخوان تجرید اشراق می‌شود / ۲۳۲

۴. خُره و کیان خُره (فز - فز کیانی) / ۲۳۵

فصل پنجم - نفس پس از مرگ / ۲۳۷

۱. نفس فناپذیر نیست / ۲۳۷

۲. جایگاه نفوس پس از مرگ / ۲۳۸

نتیجه / ۲۴۰

فهرست مأخذ / ۲۴۳

www.ketab.ir

پیشگفتار

اثر حاضر، متن رساله دکتری این بنده است که در ۱۳۵۶ش زیر نظر اساتید بزرگواری که نامشان زینت‌بخش آغاز رساله است، در هیأت و معارف اسلامی دانشگاه تهران دفاع شده است. هیچ تصمیمی بر انتشار آن نداشتم، مگر فاضل مکرم، جناب آقای علی اوجبی، به اصرار با پذیرش تمامی مسئولیت آن مرا دا به قبول کرد. از ایشان خواهش کردم که موافقت کنند متن همان‌گونه که تحویل دانشکده شد، در معرض اساتید از آن دفاع شده است، بدون حتی یک کلمه کم یا زیاد منتشر شود که پذیرفته‌اند. البته در ادامه عنوان اثر با پیشنهاد ایشان از «شیخ اشراق و آرای خاص او در فلسفه الهی» به «سهروردی، احیاگر حکمت اشراقی» تغییر یافت.

این رساله با همان وضعیت اصلی، در واقع بیانگر ظرفیت علمی و منابع و روش کار در مورد شیخ اشراق در آن زمان بوده است؛ و البته خوانندگان معظم توجه دارند که به لحاظ محدودیت دسترسی به منابع، آن روزها این تحقیق با زحمت بسیار تدارک شد.

از آن زمان تاکنون، علاوه بر انتشار بسیاری از آثار خود سهروردی و آثار کسانی که در حوزه فکری او بوده‌اند، تحقیقات و پایان‌نامه‌های بسیاری در داخل و خارج کشور نوشته شده و سمینارهای علمی در باره او برگزار شده است. از جمله توسط خود این بنده، رساله‌های

کلمة التصوف، متن عربی الألواح العمدیة و اللوحات ابتدا با عنوان سه رساله از شیخ اشراق و بعدها با عنوان مجموعه چهارم مصنفات شیخ اشراق که مکرر چاپ شده است. متن کامل التلویحات اللوحیة و العرشیة (در یک جلد)، شرح التلویحات اللوحیة و العرشیة ابن کمونه (در سه جلد)، شرح حکمة الإشراق قطب الدین شیرازی با تعلیقات ملاصدرا بر الهیات آن در (سه جلد)، طبیعیات المشارع (در یک جلد)، رساله الأبراج یا رساله ذوقیه، (به علاوه راهنمایی در رساله کارشناسی ارشد برای شرح رساله ذوقیه سهروردی، اثر شیخ علی مصنفک)، شرح تلویحات شهرزوری در دو جلد (در دست تصحیح)، و چندین مقاله و سخنرانی.

لازم به ذکر است که از میان استادان ارجمند من، استاد دکتر مهدی حائری رضوان الله تعالی علیه رساله را، پایان دقت مطالعه کردند و در چندین مورد در حواشی آن با خط خودشان یادداشت‌هایی در حاشیه و حاشیه‌ها نوشتند. اکنون که پس از چهل سال قرار است رساله چاپ شود، تمامی آن یادداشت‌ها را، بنا بر تکریم و کاست در جای خود در پاورقی آورده‌ایم. این یادداشت‌ها به لحاظ علمی بسیار ارزشمند است و برای محققان اندیشه سهروردی بسیار مفید است.

نقلی - نویسی

عضو هیئت علمی بازنشسته گروه فلسفه، کلام اسلامی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

تهران ۱۲ مرداد ۱۳۹۶ / مطابق ۱۰ ذی قعدة ۱۴۳۸

سال روز میلاد امام علی بن موسی الرضا (ع)